

МЕТОДИКА ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ПРОВЕДЕННЯ УРОКУ НА ТЕМУ: «СХІДНИЙ ПОХІД АЛЕКСАНДРА МАКЕДОНСЬКОГО» (Історія. Інтегрований курс, 6 клас)

Тема уроку: Східний похід Александра Македонського.

Мета уроку:

— сформулювати в учнів уявлення про перебіг східного походу Александра Македонського та створення його держави; ознайомити з поняттями «Геллеспонт», «Тір», «Александрія», «гордіїв вузол», «Персеполь», «Бактрія»; охарактеризувати військові дії часів східного походу Александра Македонського, проаналізувати процес створення його держави, навчити оцінювати діяльність видатних осіб та визначати їх місце в історії;

— розвивати навички роботи з текстом підручника та джерелами, а також з історичною картою та стрічкою часу;

— виховувати інтерес до історії, патріотизм, шанобливе та бережне ставлення до пам'яток культури та історії.

Тип уроку: комбінований.

Навчально-методичне забезпечення:

1. О.І. Шалагінов, Б.Б. Шалагінова. Історія стародавнього світу. 6 клас. — К: Пед. Пресса, 2006. — 288 с.
2. Н.А. Кагітіна, О.П. Мокрогуз. Історія стародавнього світу. 6 клас. — Харків: «Основа», 2009. — 114 с.
3. Щедріна І.Е. Всесвітня історія у схемах і таблицях (6—9 класи): Навч. посібник. — Х.: Гімназія, 2002. — 168 с.
4. Історична карта «Держава Александра Македонського».
5. Александр Македонский // 100 человек, которые изменили ход истории. №4 — «Де Агустини Паблиш», 2008 — 32 с.
6. Дидактичний матеріал.
7. Робочі зошити.

Основні поняття і терміни:

Геллеспонт — протока, яка з'єднує Егейське та Мармурове море. Сучасна назва протоки Дарданелли.

Тір — незалежна місто-держави, що знаходилося на півдні сучасного Лівану.

Александрія — місто назване на честь Александра Македонського, яке знаходиться на півночі сучасного Єгипту.

«Гордіїв вузол» — вузол на царському возі у святині Зевса в місті Гордіоні. За стародавніми переказами, той, хто розв'яже цього вузла, мав стати володарем Малої Азії. У 333 р. до н.е. Александр Македонський його розрубав мечем. У переносному значенні «розв'язати гордіїв вузол» — вирішити важку справу.

Персеполь — місто і церемоніальна столиця Персії. В 330 р. до н.е. Парса була захоплена і спалена Александром Великим — нібито на знак помсти за спалення Афін у 480 р. до н.е.

Бактрія — стародавня країна й історичний край в Центральній Азії.

Хід уроку

I. Організаційний момент.

II. Перевірка домашнього завдання по темі: «Криза грецької державності та піднесення Македонії».

Індивідуальна робота: виконання учнями завдань за дидактичними картками.

КАРТКА №1

1. У якому столітті відбулось піднесення Македонії?

а) V ст. до н.е.;

б) IV ст. до н.е.;

в) III ст. до н.е.;

г) II ст. н.е.

2. Як називався стрій солдатів, які вишукувались у 16 рядів, маючи на озброєнні списи завдовжки 6 м?

а) гетайри;

б) македонська колонна;

в) шеренга;

г) македонська фаланга.

3. Як називалось військо македонського царя, яке складалось із важкоозброєних вершників?

а) гетайри;

б) македонська фаланга;

в) дружина;

г) легіон.

4. Розкрийте зміст поняття:

Філіпіка — у переносному сенсі гнівна, викривальна промова.

КАРТКА №2

1. У якому столітті Греція втратила свою незалежність?

а) VI ст. до н.е.;

б) V ст. до н.е.;

в) IV ст. до н.е.;

г) VI ст. н.е.

2. Як називались гнівні і сміливі промови, спрямовані проти царя Філіппа, автором яких був оратор Демосфен?

а) філіппіки;

б) гетайри;

в) сариси;

г) лекції.

3. Як називалась антична держава північної частини Стародавньої Греції, яка зазнала свого найвищого піднесення у IV ст. до н.е.?

а) Епір;

б) Македонія;

в) Фракія;

г) Іллірея.

4. Розкрийте зміст поняття:

Македонська фаланга — стрій солдатів, вишуканих у 16 рядів і озброєних довгими списами — сарисами. Вони клали ці списи, завдовжки 6 м, на плечі тих, хто стояв перед ними.

Фронтальна робота: вчитель організовує у формі бліц-опитування.

1. Яким було розташування Македонії відносно Греції?

2. Хто був царем Македонії?

3. Якими були причини послаблення Греції у IV ст. до н.е.?

4. Що сприяло перетворенню Македонії на сильну державу?

5. Які події відбулись біля міста Херонеї у 338 р. до н.е.?

6. На які два табори поділились афіняни відносно свого ставлення до Філіппа II?

7. Хто успадкував владу Філіппа II?

8. Назвіть риси характеру Александра Македонського, які допомогли йому стати видатною людиною.

Групова робота.

Клас поділяється на дві частини. Кожна з них готує відповідь на запитання, шукає у тексті домашнього параграфу аргументи на її підтвердження. Чому Греція зазнала поразки у війні з Македонією?

III. Актуалізація опорних знань учнів. Мотивація навчальної діяльності.

Вчитель організовує дидактичну гру «Криптограф».

Зараз для того, щоб дізнатися ім'я вірного друга Александра Македонського, який супроводжував його в усіх військових походах, ми пограємо гру — криптограму.

б	у	ц	е	ф	а	л
1	7	8	2	8	1	5

1 абв	2 где	3 єжз
4 іїї	5 йкл	6 мноп
7 рсту	8 фхцч	9 шщьюя

Вчитель використовує образну розповідь.

Історія розповідає, що Александр Македонський у віці 10 років став єдиним чоловіком, якому підкорився норвистий кінь, якого Філіпп II придбав у торговця з Фессалії за 13 талантів (приблизно 340 кг срібла), що було величезною сумою на той час. Александр взяв Буцефала у похід в Азію, але беріг улюбленця, в бою використовував інших коней.

Арріан, Курцій і Плутарх розповідають історію, яка стала Буцефалом у Персії. Варвари вкрали коня. Годі Александр звелів, щоб йому негайно повернули Буцефала, інакше він винищить весь народ. Улюбленого коня царю повернули, і Александр на радіощах навіть заплатив викуп викрадачам.

Деякі автори передають, що Буцефал помер у битві з індійським царем Піром у 326 р. до н.е. Засноване Александром і назване на честь коня місто Буцефал існує і в наші часи під назвою Джалалпур на території Пакистану.

1. Східний похід Александра Македонського.

Вчитель використовує характеристику при формуванні уявлення про східний похід Александра Македонського.

Східний похід Александра Македонського

— тривав з 334 р. до н.е. до 325 р. до н.е.;

— причини походу:

а) бажання помститись персам за розорення Греції під час греко-перських воєн;

б) похід на Індію був зумовлений мрією Александра дійти до «кінця світу»;

— основні події:

похід у Персію,

завоювання Ханаанських земель,

завоювання Єгипту, битва при Гавгамеллах,

пограбування Персеполя,

похід в Індію;

— основні наслідки походу:

утворення імперії Александра Македонського, що простягалась від Балканського півострова до р. Інд. Сталицею імперії став Вавілон.

Вчитель організовує дидактичну гру «Військові репортери».

Клас поділяється на малі групи, кожна з яких отримує завдання опрацювати відповідний уривок з підручника і підготувати військовий репортаж з місця події (від першої особи).

1. Похід у Персію.

2. Завоювання Ханаанських земель.

3. Завоювання Єгипту.

4. Битва при Гавгамеллах.

5. Александр у Персії.

6. Похід в Індію.

Робота зі стрічкою часу. Учні позначають на стрічці часу хронологічні межі східного походу Александра Македонського.

Вправа «Займи позицію».

На вашу думку, Александр Македонський — мудрий правитель чи жорстокий тиран? Поясніть свій погляд.

Первісне закріплення **вчитель** організовує у формі репродуктивної бесіди.

1. Чому Александр рушив з армією на Персію?
2. Які східні країни підкорилися Александрові?
3. Яким результатом завершився похід на Індію?

2. Створення держави Александра Македонського.

Роботу з підручником вчитель організовує у формі ланцюжкового читання уривку книги «Монархія Александра Македонського».

«Внаслідок завоювань Александра утворилась величезна держава, що простягалась від Греції до річки Інд. Неомеженим володарем цієї держави була одна людина — сам Александр Македонський. Така форма правління називається монархією, від грецьких слів «монос» (сам, один) і «архо» (володарюю).

На завойованих землях Александр свідомо прагнув поширити грецьку культуру і мову. Він запрошував греків переселятися в нові, збудовані для них міста — такі як Александрія Єгипетська. Александр заснував 20 міст і кожне назвав своїм ім'ям. У цих містах життя було організоване за грецьким зразком: стояли храми еллінським богам, діяли театри і бібліотеки. На основі грецької культури Александр мріяв створити нову світову державу, в якій панували б рівність усіх громадян, свобода, добробут».

Робота з історичною картою. Користуючись картою «Держава Александра Македонського» на ст. 193, виконайте наступні завдання:

1. Знайдіть столиці Македонії та Персії.
2. Покажіть напрямки походів А. Македонського у 334 — 325 рр. до н.е.
3. Знайдіть міста, засновані А. Македонським. Покажіть кордони держави А. Македонського у 325 р. до н.е.

Первісне закріплення **вчитель** організовує у формі репродуктивної бесіди.

1. Чим обмежувалась територія держави Александра Македонського?
2. Яку політику проводив Александр Македонський на завойованих землях?

IV. Закріплення вивченого на уроці.

Цю роботу вчитель проводить шляхом постановки дидактичного завдання.

Визначте за описом, про які битви та епізоди з життя Александра Македонського йдеться.

А) «Александр не стримав гніву, який зазвичай міг опанувати. «Так ви, — вигукнув він, — покладаючись на те, що займаєте острів, зневажаєте наше сухопутне військо? Але я невдовзі покажу вам, що ви живете на материк! Знайте ж: або ви відпустите мене у ваше місто, або я візьму його силою». (Захоплення Тира.)

Б) «Тоді варвари пустили на Александра свої колісничі з косами, розраховуючи, у свою чергу, спричинити розлад у його фаланзі. Тут вони абсолютно помилилися. Одні колісничі... зустрічали градом дротиків, як тільки вони наближались; на інших у візників виривали віжки, їх самих стягували вниз, а коней убивали. Деяким вдалося проскочити крізь ряди: солдати розступилися, як їм і було наказано, перед колісничими, що мчалися». (Битва при Гавгамеллах.)

В) «у Мазака, перса, якого Дарій поставив сатрапом, не було власного війська, і він, дізнавшись про результат битви при Іссі, про ганебну втечу Дарія і захоплення Александром Сирії, Фінікії і значної частини Аравії, без перешкод впустив Александра до країни та її міст». (Вступ до Єгипту.)

Узагальнююча бесіда за запитаннями.

1. Якою була мета походів Александра Македонського?
2. Чому Александру вдалося підкорити Персію?
3. У чому полягала політика Александра щодо зближення завойованих країн?

VI. Оцінювання навчальних досягнень учнів. Підведення підсумків уроку.

Узагальнення вчителя

На завойованих землях утворилася держава, найбільша в Стародавньому світі — від Індії на сході до Балкан на заході, від Чорного моря на півночі до Індійського океану на півдні. Це була імперія — утворення з підкорених країн, об'єднаних під владою завойовників.

Нова держава трималася силою списів і завдяки талантам Александра. Інакше й бути не могло — імперія поглинула десятки різних народів з їхніми мовами, культурами, релігіями, історією, між якими не було нічого спільного. Александр прагнув зблизити підданих, поєднати різні культури, налагодити господарчі зв'язки, бо тільки так можна зміцнити величезну державу. Цар і сам піддався впливові чарівної культури Сходу: він запроваджував серед македонців місцеві звичаї, культурні традиції, носив розкішне вбрання на кшталт східних правителів, прагнув наслідувати їх у побуті. У Сузах він одружив 10 тисяч своїх воїнів із персіянками. Юнаків-персів навчали за македонським зразком.

Цар готувався до нових походів на захід — до Карфагена, Італії, Іспанії. Але в 323 р. до н. е. Александр після нетривалої хвороби помер на 33-у році життя.

Завоювання Александра Македонського започаткували об'єднання античної та східної цивілізацій, що зумовило економічне й культурне піднесення багатьох країн.

VII. Домашнє завдання.

— Опрацювати параграф 40 (ст. 192—196). Читати, відповідати на запитання в кінці параграфу.

— Заповнити таблицю «Східний похід Александра Македонського»:

Подія	Наслідки
Похід у Персію	Поразка Персії.
Завоювання Хананських земель	Перемога над Дарієм III.
Завоювання Єгипту	Завоювання Сирії, Фінікії, Палестини.
Битва при Гавгамеллах	Збудоване м. Александрія. Александра проголошено сином бога Аммона.
Пограбування Персеполя	Остаточна поразка персів. Втеча Дарія III.
Похід в Індію	Александр захопив незліченні перські скарби, підпалив палац перського царя. Було знищено чудові твори мистецтва. Похід виявився невдалим. Македонські воїни були змушені повернутися до Вавілона.